

Pachora Taluka Co-operative Education Society's
**SAU. RAJANITAI NANASAHEB DESHMUKH
ARTS, COMMERCE & SCIENCE COLLEGE,
BHADGAON DIST- JALGAON 424105 (M.S.)**

पाचोरा तालुका सहकारी शिक्षण संस्थेचे

**सौ. रजनीताई नानासाहेब देशमुख
कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय,
भडगाव, जि.जळगाव ४२४१०५(महा.)**

स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव

www.srndcollege.org.in
bhadgaoncollege@yahoo.com

**Hon'ble. Nanasaheb S.O.Wagh
Chairman**

ISO 9001:2015

Phone No. (02596)213364
bhadgaoncollegeasc@gmail.com

**Dr. N.N.Gaikwad (M.A. Ph.D.)
Principal**

3.3.2.1: Total number of books and chapters in edited volumes/books published and papers in national/ international conference proceedings year wise during last five years

Index

Book/ chapter of book/ proceeding 2017-18

Book/ chapters of book/ conference proceeding 2017-18				
Sr. No.	Title of the paper	Book/ chapter of book/ proceeding	Name of the Author	Name of Publisher
1	Arun kale yanchya kavitetil sarvhara stri darshan	Conference proceeding	Dr. A. M. Deshmukh	Principal Dr. Kishor Salve Dr. B. A. College Aurangabad.
2	DAYA PAWAR ANI KESHAV MESHRAM YANCHYA KAVITECHI BHASHA ANI KAVYADRUSHTI	Conference proceeding	Dr. A. M. Deshmukh	Prashant Publication Jalgaon (MS)
3	Organic Chemistry CH-353	Book	Mr. M.D. Birla	Atharve publication Jalgaon (S)
4	Organic chemistry for T.Y.B.Sc (CH-363)	Book	Mr. M.D. Birla	Vrinda publication Jalgaon
5	Aadiwasi Upyojna	Book	Dr. B. S. Bhalerao	Vrinda publication Jalgaon
6	E- Resources : A Need of Pedagogical Community	Conference proceeding	Mrs. R. M. Gajbhiye	Scholarly research Journal
7	Savitribai pule yanche sahitya ani samiksha	Book	Mrs. C. S. Patil	Aadhar International Publication Amravati
8	Maharashtratil adivasinchya shaikshanik sthithiche arthshastriy vivechan	Conference proceeding	Dr. B. S. Bhalerao	Mr. Arun Gedam

**Co-ordinator
IQAC
Sau.Rajanitai Nanasaheb Deshmukh
Arts, Commerce and Science college
Bhadgaon,Dist.Jalgaon (424105)**

**PRINCIPAL
SAU.RAJANITAI NANASAHEB DESHMUKH
ARTS.COMMERCE & SCIENCE COLLEGE,
BHADGAON DIST.JALGAON (424105)**

अन. 2017-2018

सावित्रीबाई फुले यांचे साहित्य आणि समिक्षा

प्रा. चित्रा सुकदेव पाटील

Attested By

Principal

Sau. Rajnital Nanasaheb Deshmukh
Arts, Commerce & Science College,
Bhadgaon Dist. Jalgaon (424105)

सावित्रीबाई फुले यांचे साहित्य आणि समीक्षा

प्रा. चित्रा सुकदेव पाटील

सौ. रजनीताई नानासाहेब देशमुख कला, वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय,
भडगांव, जि. जळगाव.

अथर्व पब्लिकेशन्स

Attested By

Principal

Sau. Rajnital Manasa Deshmukh
Arts, Commerce & Science College,
Bhadgaon Dist. Jalgaon (42-1105)

अथर्व पब्लिकेशन्स

सावित्रीबाई फुले यांचे साहित्य आणि समीक्षा

© सुरक्षित

ISBN: 978-93-87129-45-0

प्रकाशक

युवराज भट्ट माळी

अथर्व पब्लिकेशन्स

धुळे: १७, देवीदास कॉलनी, वरखेडी रोड, धुळे ४२४००१.

संपर्क: ९४०५२०६२३०

जळगाव: तळमजला, ओम हॉस्पिटल, अँग्लो उर्दू हायस्कूलजवळ, ढाके कॉलनी,
जळगाव ४२५००१. संपर्क: ०२५७-२२३९६६६, ९७६४६९४७९७

ई-मेल: atharvpublications@gmail.com

वेबसाईट: www.atharvpublications.com

प्रथमावृत्ती: २०१८ - ३ जानेवारी

अक्षरजुळवणी: अथर्व पब्लिकेशन्स

मूल्य: १५०/-

ऑनलाईन पुस्तक खरेदीसाठी www.atharvpublications.com

या पुस्तकातील कोणत्याही भागाचे पुनर्निर्माण अथवा वापर, इलेक्ट्रॉनिक अथवा यांत्रिकी साधनांनी - फोटोकॉपींग, रेकॉर्डिंग किंवा कोणत्याही प्रकारे माहिती साठवणुकीच्या तंत्रज्ञानातून प्रकाशकाच्या व लेखकाच्या लेखी परवानगीशिवाय करता येणार नाही. सर्व हक्क राखून ठेवले आहेत.

२ | अथर्व पब्लिकेशन्स

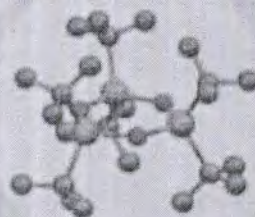
Attested By

Principal

Sau. Rajnital Manas, P. B. Deshmukh
Arts, Commerce & Science College
Bhadgaon Dist. Jalgaon, 2016

NMU
T.Y.B.Sc.
Sem - V

As per the new revised syllabus of
North Maharashtra University, Jalgaon
w.o.f. June 2017

Organic Chemistry

CH-353

T. Y. B. Sc. Semester V

Paper - III

M. T. Chaudhari

Mrs. P. S. Sathe

Dr. G. R. Chaudhari

M. D. Birla

Dr. H. P. Narkhede

वृन्दा
Vrinda Publications

(506888) 2017
North Maharashtra University, Jalgaon
कोला वॉणिज्य विभाग
भडगांव, जि. जलगाव (328904)

ORGANIC CHEMISTRY
CH-363

SEMESTER - VI

First Edition: Dec. 2017

© All rights reserved.

All rights are reserved. No part(s) of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means or stored in a database retrieval system without the prior written permission of the publisher.

ISBN: 81-87318-82-1

Published By
Rohit Anant Kashyap

Vrinda Publications,
A-14, Ground floor, Bhimsing Market, Station Road, Navi Peth, Jalgaon-429001.
Phone No. (0257) 2237305
Email: - vrinda_publication@yahoo.com

Type Setting
Ravi Badgujar (Vrinda Publications)

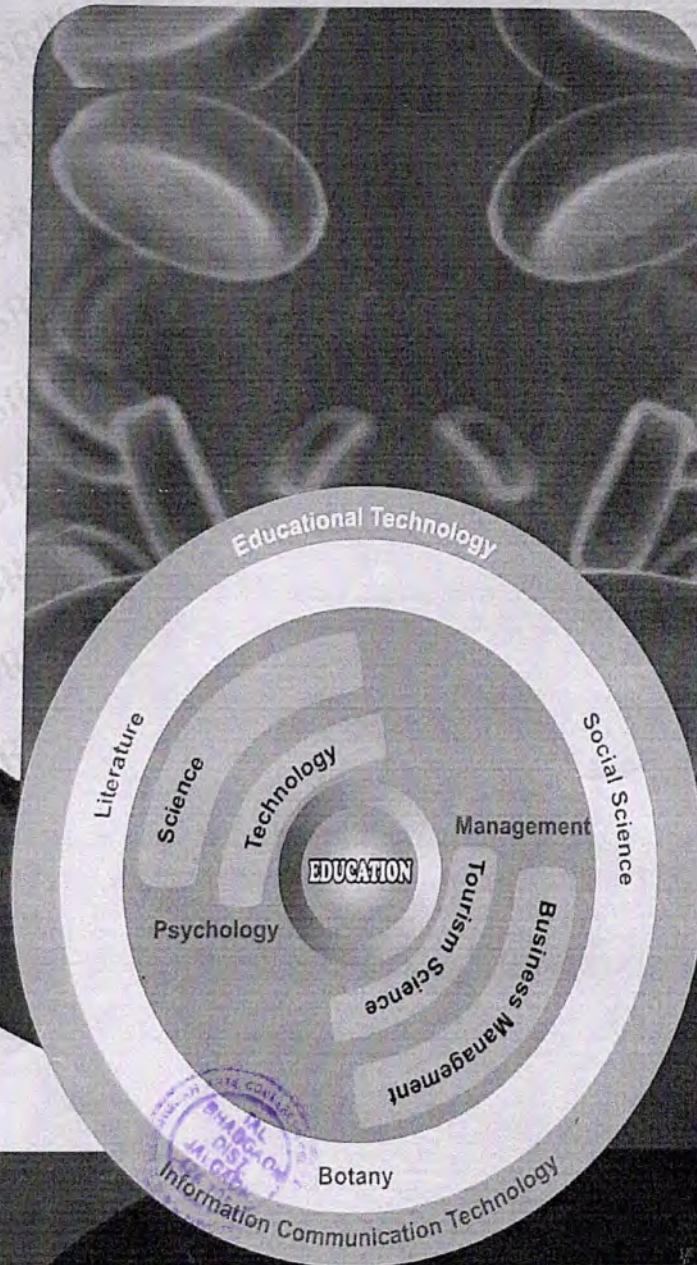

UGC Approved Sr. No. 49366

SRJIS

ISSN -2278-8808

An International
Peer Reviewed

Referred
Quarterly

SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL FOR INTERDISCIPLINARY STUDIES

JAN-MAR, 2018. VOL. 7, ISSUE -36

EDITOR IN CHIEF : YASHPAL D. NETRAGAONKAR, Ph.D.

Emerging Technology- III

- 52 **COMPARATIVE ANALYSIS OF REFERENCE MANAGEMENT SOFTWARE: A CRITICAL STUDY**
Prof. Ms. Geeta Girish Gadhvi (117-119)
- 53 **CHANGING ROLE AND RESPONSIBILITY OF LIBRARIAN IN DIGITAL ERA**
Dr. B. G. Mukhyadal (120-121)
- 54 **USE OF ELECTRONIC RESOURCES BY THE ENGINEERING FACULTIES: A CASE STUDY OF TWO ENGINEERING COLLEGES IN DHULE DISTRICT, MAHARASHTRA, INDIA**
Dr. Sudhir S. Patil & Dr. Anil N. Chikate (122-124)
- 55 **INTRODUCTION TO ELECTRONIC PUBLISHING OF LIBRARY SERVICES: A REVIEW**
Prof. Abhay Shivajirao Deore (125-126)
- 56 **EVOLUTION OF WEB 3.0 & ITS APPLICATION TO THE LIBRARIES**
Dr. Hitendra J. Patil & Mr. Yogesh P. Surwade (127-129)
- 57 **E-RESOURCES: A NEED OF PEDAGOGICAL COMMUNITY**
Miss. Rachana M. Gajbhiye (130)
- 58 **HISTORICAL DEVELOPMENT OF WEB3.0 AND ITS IMPACT ON LIBRARY SERVICES**
Mr. Gajbe Sumedh Shamrao (131-133)
- 59 **WEB-BASED INSTRUCTION AND INFORMATION LITERACY IN ACADEMIC LIBRARY**
Gaikwad Irba Gangadhar (134-135)
- 60 **LIBRARIES AND SEMANTIC WEB**
Mr. Mangesh Deshmukh (136-138)
- 61 **INNOVATIVE TECHNO CENTRIC METHODS IN TEACHING LEARNING PROCESS AND LIBRARIAN**
Prafulla Manohar Dhavane (139-140)
- 62 **APPLICATION OF RFID TECHNOLOGY IN LIBRARIES**
Mr. Anil S. Kamble (141-142)
- 63 **RFID TECHNOLOGY IN LIBRARY**
Dr. Ghule Rakumar Pandharinath (143)
- 64 **SOCIAL NETWORKING AND LIBRARIES**
Dr. Avinash Uttamrao Jadhao (144)
- 65 **USE OF GOOGLEE COSYSTEM: A USER STUDY WITH REFERENCE TO WARDHA DISTRICT**
Dr. A. R. Sidurkar (145-148)
- 66 **USE RFID AND SMART CARD SYSTEM: IN ACADEMIC LIBRARIES**
Mr. Pravin Nilkanthrao Pawar (149-150)
- 67 **USE OF TURNITIN PLAGIARISM SOFTWARE IN SVKM'S NMIMS (DEEMED TO BE UNIVERSITY) AT MPTP, SHIRPUR CAMPUS, INDIA: A STUDY**
Mr. Ravindra Mendhe & Dr. Kishor Patil (151-152)
- 68 **USE OF WEB BASED SERVICES IN LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE**
Hitendra B. Mali (153-154)
- 69 **USE OF WEB BASE CITATION TOOLS TO MEASURE H-INDEX OF RESEARCHERS: AN OVERVIEW**
Mr. Mangesh S. Talmale & Mr. Avinash Humbare (155-156)
- 70 **MAJOR DIFFERENCES AMONG WEB1.0, WEB2.0 AND WEB3.0**
Mr. Prasanna P. Dange & Dr. Sunil D. Punwatkar (157-158)
- 71 **WEB 3.0 USE IN DIGITAL LIBRARY**
Prof. Pradip Tulshiram Patil (159-160)
- 72 **WEB 3.0**
Ms. Sangita Gangaram Utekar & Ms. Kalpana Ranganat (161-163)
- 73 **WEB 3.0 IN LIBRARY**
Dr. Nitesh V Chore (164-166)

आदिवासी उपयोजना

(विशेष संदर्भ जळगाव जिल्हा)

डॉ. बाळू श्रावण भालेराव

आदिवासी उपयोजना (विशेष संदर्भ जळगाव जिल्हा)

■ डॉ. बाळू श्रावण भालेराव

■ प्रथम आवृत्ती - 5, सप्टेंबर 2017

© आधार पब्लिकेशन

■ प्रकाशक

आधार पब्लिकेशन, अमरावती.

हनुमान मंदिराजवळ, पाठ्यपुस्तक मंडळा समोर,

वि.म.वि. कॉलेज मागे, अमरावती

मो. ९५९५५६०२७८

email- aadharpublication@gmail.com

■ मुखपृष्ठ संकल्पना

विलास पवार

सविता ग्राफिक्स, अमरावती

■ अक्षरजुळवणी

सविता ग्राफिक्स,

कठोरा रोड, अमरावती

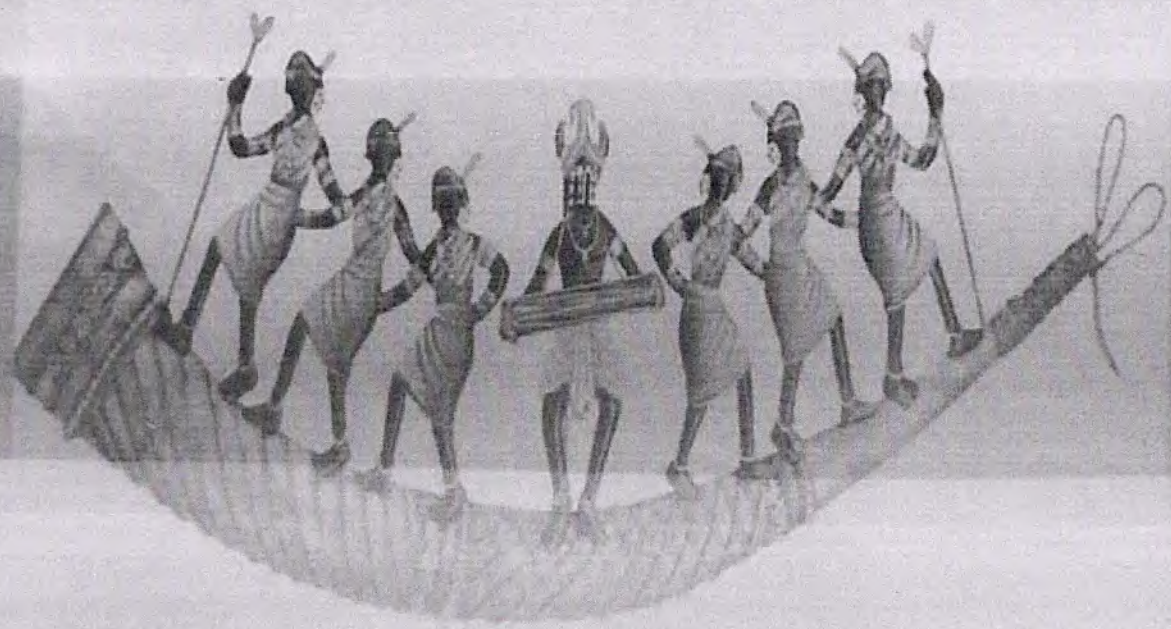
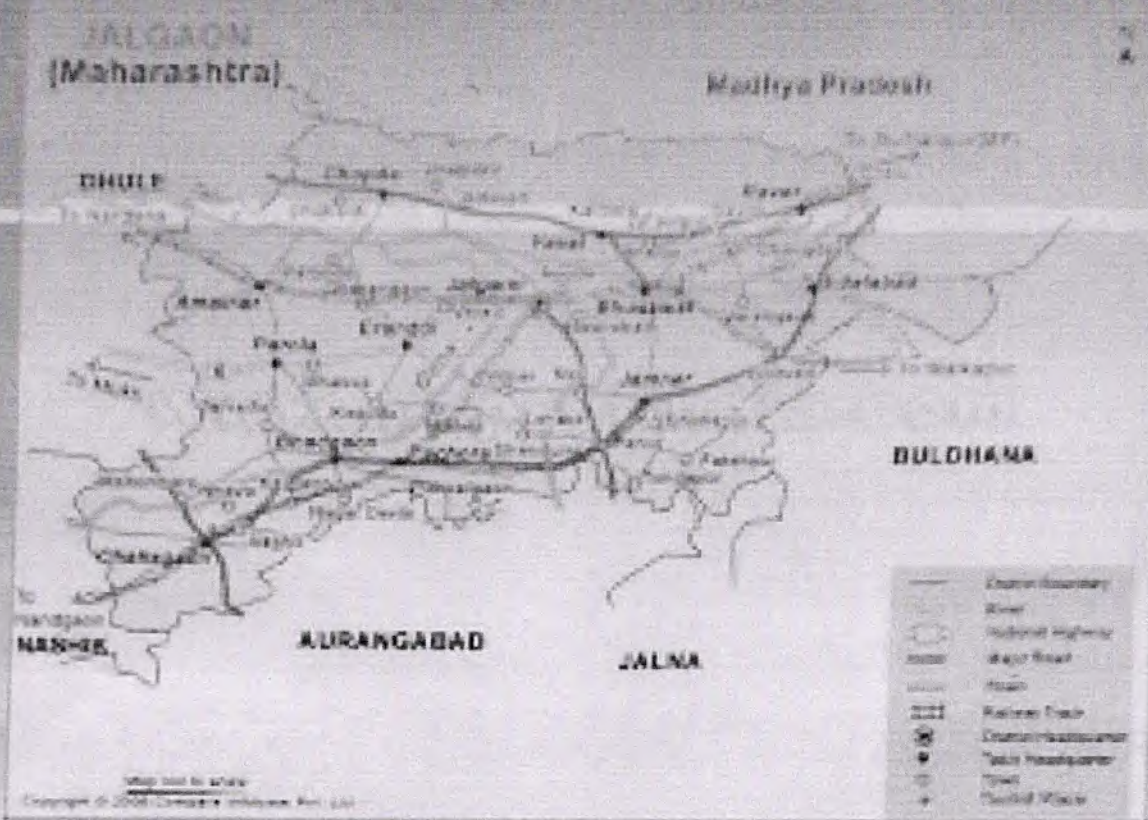
■ मुद्रक

आधार पब्लिकेशन अमरावती

■ Price : 100/-

■ ISBN-978-93-86623-27-0

Aadhar Publication

New Hanuman Nagar, Infront of Pathyapustak Mandal, VMV Road, Anravati - 444604
 Email - aadharpublication@gmail.com, M. 9595580278

978-93-86623-27-0

978-93-86623-27-0

Current Global Reviewer

UGC Approved International Research Refereed Journal For All Subjects & All Languages

ISSN 2319-8648

Impact Factor - 2.143

Indexed (IIJIF)

UGC Approved
Sr. No. 64310

SPECIAL ISSUE

10th February 2018 Issue: I Vol. III

On the Occasion of ICSSR Sponsored
Interdisciplinary National Seminar on

Rural and Tribal Communities: Issues, Challenges and Remediation

Organised by

VES's Sarvajanik Arts & Commerce College,
Visarwadi, Tal. Navapur, Dist. Nandurbar

Editor in-Chief
Mr. Anil Godam

Guest Editors
Principal Dr. A. T. Patil
Sarvajanik Arts & Commerce College,
Visarwadi, Tal. Navapur, Dist. Nandurbar

Convener

Assist. Prof. Ananda M. Kalbande
Head, Dept. of History,
Sarvajanik Arts & Commerce College,
Visarwadi, Tal. Navapur, Dist. Nandurbar

Secretary

Assist. Prof. Rakesh B. Patil
Department of Sociology
Sarvajanik Arts & Commerce College,
Visarwadi, Tal. Navapur, Dist. Nandurbar

www.rjournals.co.in

16	मराठवाड्यातील पाणी प्रश्न आणि शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या : एक दृष्टीक्षेप	प्रा.डॉ.डी.के.कदम	57
17	आदिवासी लोकांसाठी अस्तलेली सामुदायिक विकास योजना	प्रा. डॉ. प्रयत्न गुरेश देशमुख	61
18	आदिवासियों में शिक्षा की समस्याएं और उनकी नीतियों का वर्तमान परिदृश्य	अभिलष्य कृमार	63
19	विदर्भाचे भारत छोडो चळवळीतील योगदान	दिपक दिनकर किनांगे	68
20	वाटचाल भारतीय अर्थव्यवस्थेची विकसनशीलतेकडून कॅशलेसतेकडे	विनाद आत्माराम नखवरे, डॉ. मनोजकृमार गायकवाड	70
21	बदलत्या अर्थव्यवस्थेचे विकासात्मक उपाय	सविन भास्कर कुंभार	73
22	"स्वातंत्र्य लढ्यातील भिल्ल चळवळीचे योगदान"	प्रा.डी. झेंड. सावळे	75
23	महाराष्ट्रातील आदिवासींच्या शैक्षणिक स्थितीचे अर्थशास्त्रीय विवेचन.	प्रा.डॉ. बी. एस. मालेराव	78
24	"आदिवासी समाजाच्या आर्थिक समस्या व काही उपाय योजना : एक अभ्यास"	प्रा. ओ. आय. वसावे	82
25	भारतीय संविधाने आदिवासींना दिलेले संरक्षण : एक अभ्यास	प्रा.अंबादास नरसिंग पाचंगे	86
26	'अक्कलकुवा तालुक्यातील कुपोषण : एक भयावह स्थिती'	प्रा.डॉ. सुनिल विक्रम कुवर	90
27	कृषीसंसाधनासमोरील आव्हानांच्या निर्मुलनासाठी आंमलात आणलेल्या शासकीय योजनांचे समाजशास्त्रीय अध्ययन	प्रा.डॉ.दत्तराव उत्तमराव राठोड	97
28	अनुसुचित जमातीची शैक्षणिक प्रगती : प्रश्न व उपाय	प्रा. डॉ. नंदकुमार विश्वनाथ मेटे	102
29	पंचायत क्षेत्र विस्तार (पेसा) कायदा - १९९६ सद्यस्थिती	डॉ.दिलीप जानकीराम घोंगडे	107
30	शिक्षणामध्ये आदिवासींच्या समस्या आणि घोरणे (विशेष संदर्भ: महाराष्ट्र राज्य)	डॉ.फोले संभाजी कोंडबाजी	110
31	शेतकरी आत्महत्या एक ज्वलंत प्रश्न	प्रा.अभिजित शरद भामरे	115
32	आदिवासींचे शिक्षण समस्या आणि घोरण	हरी संतोप गवळे	118
33	आदिवासी समाजातील कुटुंबसंस्था आणि त्यांच्या शाश्वत विकासातील अडचणांचा अभ्यास	प्रा. डॉ. मंदा तापीराम मोरे-थोरात	122

महाराष्ट्रातील आदिवासींच्या शैक्षणिक स्थितीचे अर्थशास्त्रीय विवेचन.

प्रा.डॉ. बी. एस. भालेराव

विभाग प्रमुख, अर्थशास्त्र विभाग, सौ. र. ना. देशमुख महाविद्यालय, भडगांव.

(23)

प्रस्तावना :

1986 च्या शिक्षणविषयक राष्ट्रीय धोरणात मान्य करण्यात आले की, अदिवासी लोक हे शिक्षणाच्या क्षेत्रात उर्वरीत लोकसंख्येच्या तुलनेत निःसंशयपणे फारच मागे आहेत. महाराष्ट्र शासनाने विशेष प्रयत्नाचे क्षेत्र म्हणून आदिवासी शिक्षणाचा विचार केलेला आहे. आदिवासी विकास आणि शैक्षणिक प्रगती हे एकमेकांशी निगडित आहेत. स्वातंत्र्यानंतर शासनाने आदिवासींच्या शैक्षणिक प्रगतीसाठी अनेक सवलती दिल्या असल्या तरी आजही आदिवासींच्या शैक्षणिक स्थितीत फारसा बदल झाला नाही. दारिद्र्यामुळे शिक्षण नाही आणि शिक्षणाअभावी दारिद्र्याच्या दुष्टचक्रातून सुटका नाही. अशा स्थितीत आजचा आदिवासी सापडला आहे. वर्तमान काळात उर्वरीत लोकसंख्येच्या तुलनेने शिक्षणाच्या बाबतीत आदिवासी पिछाडलेला आहे.

आज राज्यात झालेल्या शिक्षण क्षेत्रातील खाजगीकरणामुळे आदिवासी, दलित व उपेक्षितांचा निभाव लागणार नाही अशी अवस्था आहे. 11व्या व 12व्या पंचवार्षिक योजनांमध्ये सर्वसमावेशक शिक्षणाला महत्त्व दिले गेले. उपेक्षित वर्ग दर्जेदार उच्चशिक्षणापासून वंचित राहण्यासाठी अनेक घटक कारणीभूत ठरतात. यामध्ये गरिब-श्रीमंत हा भेदच नाही तर जात, परंपरा, धर्म आणि लिंगभेद हे घटक असतात. सुखदेव थोरात, लोकराज्य, जून 2013 पृ.क्र.16

प्रस्तूत शोधनिबंधात आदिवासींच्या शैक्षणिक स्थितीबाबत अर्थशास्त्रीय दृष्टीकोनातून अभ्यास केला आहे.

महाराष्ट्रामध्ये आदिवासींमधील शैक्षणिक स्थितीबाबत 2011 च्या जणगणनेनुसार साक्षरतेचे प्रमाण पुढील तक्त्यावरून स्पष्ट होते.

आदिवासींमधील साक्षरतेचे प्रमाण

साक्षरता 7+ वयोगट	2001		2011	
	एकूण	आदिवासी	एकूण	आदिवासी
एकूण साक्षरता दर	76.9	55.2	82.3	65.7
पुरुष साक्षरता दर	86.0	67.0	88.4	74.3
स्त्री साक्षरता दर	67.0	43.1	75.9	57.0

स्रोत: आदिवासी विकास विभाग, 2017

महाराष्ट्र राज्यात 7 पेक्षा जास्त वयोगटातील साक्षरता दर 2001 च्या जणगणनेनुसार एकूण लोकसंख्ये च्या 76.9% होता. तर आदिवासींचा 55.2% होता. 2011 च्या जणगणनेनुसार एकूण साक्षरता दर 82.3% होता यामध्ये पुरुष साक्षरता दर एकूण लोकसंख्येचा 86% होता तर आदिवासींचा 67% होता. स्त्री साक्षरतेच्या बाबतीत 2001 मध्ये आदिवासी स्त्रीयांचा साक्षरता दर 43% होता. तर 2011 मध्ये 57% होता. म्हणजेच 2001 च्या तुलनेत 2011 मध्ये 14% अधिक आहे. मात्र 2011च्या जणगणनेनुसार एकूण लोकसंख्येच्या प्रमाणात तुलना केल्यास 18% पेक्षा कमी आहे.

मान्यता असलेल्या शाळांची संख्या

	2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	माशा	माआशा	क. महा	माशा	माआशा	क. महा	माशा	माआशा	क. महा
NP	33	327	-	32	326	-	44	281	11
TSP	90	59	31	70	123	7	79	80	19
OTSP	57	49	-	56	48	-	56	48	-

